

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Cerebrique vittam contrahens mater pia
 Humore destituat pilos;
 Et qui iocinoris hauriunt fontem, hydriae
 Renum terantur calculi;
 Succique, trochlea capitis, è cordis nihil
 Arente cisterna trahat;
 Donec caduci corporis spoliū Rheæ
 Libitina componat sinu,
 Terræque terra cedat, & fœnus suo
 Redhostiat cineri cinis,
 Animusque, diæ consciū lucis iubar,
 Celiq̃ue non dubium genus,
 Ante ora summi Patris exactam redux
 Ad calculos vitam vocet.
 O! priua felix vrna quem peragit reum,
 Hunc calculo absoluet polus.

PROSA EXEGESIS.

Est hoc diuini Oratoris, qualis est Ecclesiastes, solidum è rebus etiam vanis fructum elicere. Hinc postquam naturam iuuentutis atque adolescentiæ Capite præcedenti nobis ante oculos constituit, docens, eam prorsus esse fluxam, & instar floris euanidam; nunc hoc saltem in eâ docet obseruandum, quòd floreat; & hunc ipsum florem, antequam marcescat, carpendum, Deoque consecrandum. Nam siue in otio stertimus, siue negotiis exercemur, siue rebus friuolis siue seriis animum adiicimus, — *fugit irreparabile tempus.* Nisi properamus, relinquimur. Agit nos, agiturque velox dies, nec vniquam sine floris ac vigoris nostri spolio discedit. Et quod magis attendendum,

Optima quæque dies miseris mortalibus aui

Iiiii 3

Prima

*Vita Deo
consecran-
da dum
floret.*

*Virgil. li. 4.
Georgicôn.*

Optimi vi-
ta dies pri-
mi dila-
buntur.
Senec. E-
pist. 108.

*Prima fugit : subeunt morbi, tristesque senectus,
Et labor, & dira rapit inclementia mortis.*

Quæ verba Poëtæ expendens Seneca, Quid ergo ces-
samus, inquit, nos ipsi concitare, vt velocitatem rapidis-
simæ rei possimus æquare? Meliora præteruolant, dete-
riora succedunt. Quemadmodum ex amphorâ primum
quod est sincerissimum effluit, grauissimum quodque
turbidumque subsidit; sic in ætate nostrâ, quod opti-
mum in primo est. Id verò exhauriri in aliis potius pa-
timur, vt nobis faciem ac Deo referuamus. Inhæreat
istud animo, & tamquam missum oraculo placeat:

*Optima quæque dies miseris mortalibus aui
Prima fugit. ———*

Quare iu-
uentutis
tempus
optimum.

Quare optima? quia iuuenes possumus discere, possu-
mus facilem animum, & adhuc tractabilem, ad melio-
ra conuertere: quia hoc tempus idoneum agitandis per
studia ingeniis, & exercendis per opera corporibus.

Iuuentute
benè uten-
dum.

Itaque primus quisque tamquam optimus dies pla-
ceat, & redigatur in nostrum. Quâ verò potissimum
ratione? Ecclesiasten audiamus. *Memento*, inquit, *Crea-*
toris tui in diebus iuuentutis tue, antequam appropinquent
anni, de quibus dicas, Non mihi placent. Nulla ratio potior
diem cum fructu transigendi, & in nostrum proprium-
que redigendi, quàm si pietati ac Religioni impendatur.

Dei memo-
ria facilius.

Sed illud fortasse non-nemo mirabitur, quod nos, vt
Dei memores simus, exhortetur. Nam quâ possumus
Dei non meminisse? Quis magnopere stimulis aut co-
hortatione indiget, vt sui suorumque commodorum
meminerit? Id enim satis persuadet tum amoris pro-
prij suauitas, tum ratio commodorum. Quid autem
suauius, quid fructuosius, quàm Dei meminisse? imò
quid æquius, & quid facilius?

Primò,

Primò, quemadmodum pisces aquæ, aut aues aëri, ita nos Deo sumus immerfi. Quod enim de aëre dixerunt veteres

——— *Jouis omnia plena;*

Virgilius
Eclogâ 3.

& rursus,

Juppiter est quodcumque vides, quocumque moueris; Lucan. l. 9.
verius de Deo pronuntiauit Apostolus: *Non longè est ab unoquoque nostrum. in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus.* Act. 17. 27.

Deinde, quâ fieri potest, vt ille memoriâ excidat, qui nos teneriore affectu, quàm ipsi nos, complectitur? Certè ne id vmquam contingat, ita sponsum in Canticis interpellat sponsa: *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: quia fortis est vt mors dilectio.* Turpe est hominem Dei obliuisci. Cantic. 8, 6

Denique, quis eius à se memoriam potest repudiare, sub quo iudice dictorum omnium factorumque sibi nouerit reddendam esse rationem? Et tamen his tot tantisque rebus non satis cautum est, quò minùs incredibilis sit apud homines diuinæ Maiestatis obliuio.

Parum efficacem esse ad hanc memoriam conseruandam, Dei immensitatem intimamque præsentiam, deplorat Augustinus. Quàm excelsus es Domine, inquit, in excelsis, & quàm profundus in profundis! nusquam recedis à nobis, & tamen vix redimus ad te. Nihilominus multa passim Dei obliuio. August. li. 1. Conf.

Sed neque amore suo se plus proficere, apud Ieremiam Deus ipse lamentatur: *Numquid obliuiscetur virgo ornamentis suis, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris.* Ierem. 2. 32.

Denique, ne timorem quidem extremi iudicii tantum apud nos posse, miratur Moyses, vt Dei memores, prouidè ac circumspectè viuamus. *Gens absque consilio est.* Deuter. 32. 28.

est, & sine prudentiâ. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent!

Deus co-
lendus, dum
vita floret.

Sed quoniam frustranea sunt hæc piorum vota, hoc improbis otiosis, suæque salutis incuriosis, plerumque contingit (quod suprâ ex Augustino dixisse memini) vt morientes obliuiscantur sui, qui, dum viuerent, obliti sunt Dei. vt non immeritò vnicuique hoc inculcet Ecclesiastes: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tue, antequam appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent.* Nunc Deo tibi que viue: nunc sanioris vitæ consilia ordire: nunc opera pœnitentiæ amplectere: nunc Dei fauorem sanctioris vitæ meritis tibi concilia, nec dimitte quod in manibus est; nec futurum incertumque esse malis, quod certum præsensq; potes occupare.

Seneca de
Breuitate
vitæ, c. 9.
Maxima
vitæ iactu-
ra procrastinatio.

Maxima vitæ iactura dilatio est, ait Seneca. Illa primum quemque diem extrahit, & eripit præsentia, dum vltiora promittit. Maximum viuendi impedimentum est expectatio, quæ pendet ex crastino. Perdis hodiernum; & quod in manu fortunæ est, disponis; quod in tuâ, dimittis. Quò spectas? quò te extendis? Omnia quæ ventura sunt, in incerto iacent. Quid differs te Deo dignum fingere, & fruendæ beatitati, ad quam conditus es, aptare? Quid differs te peccatorum laqueis per pœnitentiam extricare? quid differs æternitati viaticum parare? Qui in tantâ temporum fugâ rebus ludicris detinetur, nec verum sanctioris vitæ desiderium habere conuincitur, nec solidam spem futuræ beatitatis. Præclare in Epistolâ quadam D. Anselmus, Qui differt, inquit, in futuram, & forsitan non futuram ætatem, vitam corrigere, certum bonum dimittit pro dubio, & contemnendo quod perdit, probat se non amare quod expectat, & meretur non accipere.

Anselmus
Epist. 1.

Et

Et verò plerumque contingit, ut peccatis aut voluptatibus indormientem aut mors occupet, aut senectus; quorum vtrumlibet periculosum est. Nullum vitæ diem stabili possessione tibi vindicas: vides indies cruda & immatura duci funera; quod cuius homini contingere potest, & tibi potest. Forſan hac nocte ad ſupremi Iudicis tribunal euocandus es: huius nec ſcientiam latere, nec ſententiam declinare, nec poteſtatem ſubterfugere poteris; & ſecurus Dei tuique degis?

At, inquires, infinita Dei bonitas eſt; itaque accepto mortis nuntio, morbo inquam tentatus, præteritæ vitæ noxas gemitibus abſtergam; totoque amoris affectu in Deum ferar. Eſto ſanè, tantumdem tibi ſpatij indulgeatur, ut Dei tuique memineris; an poteris tam breui temporis ſpatio totius vitæ peccata ſeriò deplorare? & qui vix ſpirabis, tam altum ſuſpirare poteris, ut præteritorum ſcelerum memoriam aboleas? An repente diaboli te laqueis extricabis, quibus totâ vitâ teipſum implicueris, ut tum demum à cacodæmone deficias, Chriſtoque militare incipias, cùm de prælio erit exendum? An putas arborem, quæ nec flores vinqum nec fructus protulit, tunc in flores ac fructus erupturam, cùm ſecuri exſcinditur, ut in ignem mittatur? Quid ergo te futurum eſt, cùm mors libratam iam tenebit ſecurim, cùm ſub iſtu trepidabis, teque in æternum exitium iam iamque mittendum, pertimeſces? Tameſi tunc gemitus ac lamenta congeminaueris, quis tamen certam tibi ſalutem ſpondebit?

Si quis, inquit Auguſtinus, poſitus in vltimâ neceſſitate ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit; fateor, non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus quod

K k k k k

bene

Interim
mors aut
ſenectus
aliud agen-
tes occupat.

Morbi tem-
pus, in do-
norum pœ-
nitentia.

Aug. de X.

Vide Clau-
dium Viex-
mont, In-
ſtit. ad pœ-
nit. Parte I.
c. 2.

Auguſt. ci-
tat. De pœ-
nitentia,
diſt. 7.

Sera pœni-
tentia raro
vera &
ſecura.

benè hinc exit. Si securus exierit, ego nescio : pœnitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. Numquid dico damnabitur? Sed non dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari, age pœnitentiam dum fanus es. Si sic agis, dico tibi quòd securus es, quia pœnitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Hæc Augustinus.

Male in senectutem usq; differatur vita emendatio.
Cuius verba in hoc suffragantur Ecclesiastæ, quòd tametsi nulla præmatura mortis ingruat necessitas, sed in ultimam usque senectutem vita producat, malè tamen vitiorum abdicatio, & melioris vitæ consilia in ultimam usque senectutem differantur. Iniquum est enim, ætate florenti ac vegetâ peccata peccatis addere, ac *talentum* illud *plumbi* quotidianis accessionibus in infinitum augere, eique proportionem quadam correspondens onus pœnitentiæ ætatum omnium debilissimæ senectutis humeris imponere.

Senectus multa tribuit incommoda.
Hippocrates lib. 3. Aphorism. 31.
Quis enim ignorat, in senectutem, tamquam vitæ sentinam, miseriarum omnium colluvionem faciesque confluere? Notissimus est Medicis hic Hippocratis aphorismus: Senibus spirandi difficultas, distillationes cum tussi, stranguriæ, dysuriæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, cachexia, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum & aurium humiditates, visus obtusior glaucomate, auditus hebetior.

Plato in Axiocho.
Nec minùs liberalis est Plato in contexendo senectutis encomio. In quam, inquit, quidquid in naturâ ruinosum est & interitui obnoxium, se confertim effundit atque irrumpit; & ita quidem, nullis ut
reme-

remediis hæc imbecillitas possit auerti. Quòd si quis tardiùs naturæ debitum reddiderit, instat illa tamquam importuna sceneratrix, & ab aliis visum, ab aliis auditum, sæpenuerò vtrumque tamquam pignus exigit. Pluraque differit in eandem sententiam, quibus recensendis idcirco libentiùs supersedeo, quòd ea satis copiosè noster enumerat Ecclesiastes.

Hoc tantum inculco, iniquum esse, cum in vitâ, ^{Iniquum est, mundo} quidquid purum ac liquidum est, vitiis impenderis, ^{est, mundo vinum atque} fæces tantum tibi reservare ac Deo; & cum florentis ^{is nostra Deo fæces} ætatis culmos, & segetes ac fructum denique vniuersum voluptati messueris, vix tandem senectutem, quam humanæ vitæ stipulam antiqui dixerunt, pietati consecrare. Non te pudet, inquit Seneca, ad reli- ^{Seneca de Brevitate vitæ, c. 4.} quas vitæ te tibi reservare? & id solum tempus bonæ menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quàm serum est, tunc vivere incipere, cum desinendum est? Quæ tam stulta mortalitatis obliuio, in quinquagesimum & sexagesimum annum differre sana consilia, & inde velle vitam inchoare, quò pauci perduxerunt?

Sed finis sit. Postquam enim rerum humanarum varietatem & inconstantiam ad mortis extremique iudicii terminum, & horum prænuntiam senectutem perduxì, & ad hunc velut Lydium lapidem eorum omnium, quæ mundus amat & amplectitur, vanitatem exploravi; nihil reliqui mihi factum video, nisi vt cum Ecclesiaste sic epiphonizem: